

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. II, БР. 3
ШТИП, 2017

VOL. II, NO 3
STIP, 2017

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. II, Бр. 3
Штип, 2017

Vol. II, No 3
Stip, 2017

ISSN 2545-3998

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrey, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:
<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

ПРЕДГОВОР

Ранко Младеноски, главен и одговорен уредник

FOREWORD

- 11 Ranko Mladenoski, editor-in-chief

ЈАЗИК / LANGUAGE

- 15 **Виолета Јанушева**
ПРАВИЛНАТА УПОТРЕБА НА НАВОДНИЦИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ
ЈАЗИК – УСЛОВ ЗА СТАБИЛНОСТА НА ЈАЗИЧНАТА НОРМА
Violeta Januševa
THE CORRECT USE OF THE QUOTATION MARKS IN THE MACEDONIAN
LANGUAGE – A REQUIREMENT FOR THE STABILITY OF THE
LANGUAGE NORM
- 29 **Marija Leontik**
STANDART TÜRK DİLİNİN YUMUŞAKLIĞI VE AHENKLİLİĞİ
Marija Leontik
SOFTNESS AND MELODY IN STANDARD TURKISH LANGUAGE
- 41 **Милена Касапоска-Чадловска**
АТРИБУТОТ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ
ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК: МЕТАЈАЗИЧНИ СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКИ
Milena Kasaposka-Chadlovska
THE ATTRIBUTE IN THE FRENCH LANGUAGE AND ITS EQUIVALENTS
IN THE MACEDONIAN LANGUAGE: METALANGUSTIC SIMILARITIES
AND DIFFERENCES
- 51 **Evaine Le Calvé Ivičević, Barbara Vodanović**
DES VERTES ET DES PAS MÛRES: FRUITS ET LÉGUMES DANS LES
PHRASÈMES FRANÇAIS ET CROATES
Evaine Le Calvé-Ivicevic, Barbara Vodanovic
TRICKY VEGGIES: FRUIT AND VEGETABLES IN FRENCH AND
CROATIAN PHRASES
- 63 **Валентина Милошевиќ-Симоновска**
ЈАЗИЧНАТА ПОЛИТИКА НА ФАШИЗМОТ ВО ИТАЛИЈА И БОРБАТА
ПРОТИВ ДИЈАЛЕКТИТЕ (АНТИДИЈАЛЕКТНА КАМПАЊА)
Valentina Milosevikj-Simonovska
LINGUISTIC POLITICS OF FASCISM AND THE BATTLE AGAINST
DIALECTS (ANTI-DIALECT CAMPAIGN)
- 69 **Meri Basovska, Biljana Ivanovska**
GERMAN NATIVE SPEAKERS' USE OF MODIFICATION DEVICES OF
THE SPEECH ACT OF REQUEST

79 Pierino Venuto
UN'IPOTESI: LANORMATASSO. L'IMPERFETTO SENZALABIODENTALE:
-EA -EVA NEI CANTI DI GIACOMO LEOPARDI
Pierino Venuto
HYPOTHESIS: TASSO'S RULE. THE IMPERFECT TENSE WITHOUT
LABIODENTAL: -EA -EVA IN THE GIACOMO LEOPARDI'S CANTI

89 Antonella Zapparrata
L'IMPORTANZA DELLA NUOVA LINGUA ITALIANA NE LA VITA
MILITARE DI DE AMICIS
Antonella Zapparrata
THE IMPORTANCE OF THE NEW ITALIAN LANGUAGE IN VITA MILITARE
BY E. DE AMICIS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

107 Franco Costantini
L'ÉTRANGER DI A. CAMUS E UOMINI E NO DI E. VITTORINI: UN
CONFRONTO
Franco Costantini
L'ÉTRANGER BY A. CAMUS E EOMINI E NO BY E. VITTORINI: A
COMPARISON

119 Марија Ѓорѓиева-Димова
ПАЛИМПСЕСТНА ТРАНСВЕРЗАЛА: ТОПОСОТ КАКО
ИНТЕРТЕКСТУАЛНА ИНТЕРСЕКЦИЈА
Marija Gjorgjieva Dimova
A PALIMPSESTIC TRANSVERSAL: TOPOS AS AN INTERTEXTUAL
INTERSECTION

129 Луси Караниколова-Чочоровска
ЗА ЖЕНСКИОТ МЕНТАЛИТЕТ И ИДЕНТИТЕТ ВО РАСКАЗОТ „ЖЕНАТА
НА ПОКОЈНИКОТ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ
Lusi Karanikolova-Chochorovska
ABOUT FEMALE MENTALITY AND IDENTITY IN THE STORY „THE
DEAD MAN'S WIFE” BY BORA STANKOVIC

139 Kadriye Türkan
BALKAN TÜRK MASALLARINDA RÜYANIN İŞLEVLERİ
Kadrije Turkan
THE FUNCTION OF DREAM IN BALKAN TURKISH FOKTALES

149 Amra Memić
MARCEL PROUST AND ZEN-BUDDHISM (WHAT IS SATORI AND WHY IS
PROUST BUDDHISTS?)

- 161 Катерина Петровска-Кузманова**
УЛОГАТА НА ДИМИТАР И КОНСТАНТИН МИЛАДИНОВЦИ ВО
РАЗВОЈОТ НА МАКЕДОНСКАТА ФОЛКЛОРИСТИКА
Katerina Petrovska Kuzmanova
THE ROLE OF MILADINOVCI BROTHERS IN THE DEVELOPMENT
FOLKLORISTIC IN MACEDONIA

КУЛТУРА / CULTURE

- 171 Родна Величковска**
КАРТОГРАФИРОВАНИЕ КАК МЕТОД ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГРАНИЦ
МУЗЫКАЛНЫХ ДИАЛЕКТОВ В МАКЕДОНСКОМ ОБРЯДОВОМ
НАРОДНОМ ПЕНИИ
Rodna Velichkovska
MAPPING AS A METHOD FOR DETERMINING BOUNDARIES OF
MUSICAL DIALECTS IN MACEDONIAN RITUAL FOLK SINGING

- 183 Стојанче Костов**
КРАТОК ОСВРТ НА ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО ЕТНИЧКИТЕ ПРЕДЕЛИ
ЖЕГЛИГОВО, СРЕДОРЕК И СЛАВИШТЕ (СО ПОСЕБЕН АКЦЕНТ НА
НЕКОЛКУ СЕЛА ВО СРЕДОРЕК)
Stojanche Kostov
BRIEF OVERVIEW OF THE DANCE TRADITION IN THE ETHNIC
REGIONS OF ZHEGLIGOVO, SREDOREK AND SLAVISHTE (WITH
SPECIAL EMPHASIS OF SEVERAL VILLAGES IN SREDOREK)

- 193 Kamila Milkowska-Samul**
PER UNA NUOVA IMMAGINE DELLE DONNE IN TV ITALIANA – ALCUNE
RIFLESSIONI IN BASE ALLA FICTION GOMORRA
Kamila Milkowska-Samul
FOR A NEW IMAGE OF WOMEN ON ITALIAN TELEVISION – SOME
CONSIDERATIONS AROUND THE SERIES GOMORRA

- 205 Екатерина Намичева, Петар Намичев**
ТРАНСФОРМАЦИЈАТА НА КУЛТУРОЛОШКИОТ ПРОЦЕС ПОВРЗАН
СО ТРЕТМАНОТ НА ИСТОРИСКИТЕ ОБЈЕКТИ ВО ГРАДОТ
Ekaterina Namiceva, Petar Namicev
THE TRANSFORMATION OF THE CULTURAL PROCESSES RELATED TO
TREATMENT OF THE CITY HISTORICAL BUILDINGS

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 219 Rea Lujčić**
TRANSLANGUAGING OR TRANSGRESSING LANGUAGE BORDERS TO
COMMUNICATE AND TO LEARN IN INTERNATIONAL SCHOOLS

229 Nuray Kayadibi, Necati Demir
MAKEDONYA'DA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARININ YAZILI ANLATIM
BECERİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Nuray Kayadibi, Necati Demir
AN ANALYSIS OF WRITTEN EXPRESSIONS OF TURKISH CHILDREN
LIVING IN MACEDONIA

245 Татјана Илиевска, Нина Даскаловска
ИНЦИДЕНТНО УСВОЈУВАЊЕ НА НОВ ВОКАБУЛАР ПРЕКУ ЧИТАЊЕ
НА БАШНИ
Tatjana Ilievska, Nina Daskalovska
INCIDENTAL VOCABULARY ACQUISITION THROUGH READING
FABLES

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

257 Ранко Младеноски
КНИЖЕВНИТЕ „ДЕШИФРИРАЊА“ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Ranko Mladenoski
LITERARY “DECODING” BY VENKO ANDONOVSKI

273 Марија Гркова
ПОЛЕЗЕН ТУРСКО-МАКЕДОНСКИ УЧЕБНИК ОД МАРИЈА ЛЕОНТИЌ
Marija Grkova
USEFUL TURKISH-MACEDONIAN TEXTBOOK BY MARIJA LEONTIC

ДОДАТОК / APPENDIX

281 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

Kadriye Türkan

BALKAN TÜRK MASALLARINDA RÜYANIN İŞLEVLERİ

Özet: Rüya, karmaşık bir olgu olarak insan ve toplum hayatında önemli bir yere sahiptir. Rüyaların barındırdıkları anlamların çözümlenmesi çabası sözlü anlatıların yanı sıra tarihin yazılı olarak ve belgelerle takip edilen ilk dönemlerinden bu yana insanoğlunun ilgisini çekmiştir. Rüyalarda görülenlerin, gerçek hayattaki olguların sembol diline dönüşmüş şekilleri olarak kabul edilmesi de eski bir olgudur. Rüyalar, tarihin ilk çağlarından günümüze insanlığın düşünce dünyasında yer alan kavramlardır. Kültür ve medeniyet kurumlarının öğelerinden biri olarak rüyalar oluşumları, gizemli yapıları ve özellikleriyle zaman içerisinde sanatçılar için önemli bir edebî malzeme hâline gelmiştir. Bu nedenle rüyaların destan çağı verimlerinden itibaren anlatı ögesi olarak kullanıldığı görülmektedir.

Rüyalar, geleceğe dair ipuçları içerdiği inancı ile bağlantılı olarak önemli bir kehanet vasıtası olarak kabul edilmişlerdir. Gerçekten de insanlar gördükleri rüyalarda, ilahî bir mesaj aramışlar ve geleceğe dair kehanette bulunmuşlardır. Görülen kötü bir rüya ise kötü bir geleceğin habercisi olarak algılanmış ve yorumlanmıştır. Bu durum, günümüzde de birçok kültür ve inanişta yer alarak kültürel bir süreklilik olarak devam etmektedir.

İnsanoğlu, tarih boyunca rüyayı ve rüyanın mahiyetini merak etmiş, onu yorumlamaya ve anlamaya çalışmıştır. İnsanların bu merakı, başta sözlü nesir anlatılar olmak üzere tüm edebî ürünlere de sirayet etmiştir. Makalede masala yansıyan rüya algısı ve işlevleri Balkan coğrafyasından Adakale, Bulgaristan, Kosova ve Makedonya’da yaşayan Türkler arasında derlenen masallar içerisinden tespit edilen örnekler vasıtasıyla incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Masal, Balkan, rüya, sembol, bilinçaltı.*

1. Giriş

Rüya, Felsefe, Psikoloji, Din, Edebiyat, Tarih gibi birçok bilim dalının ilgi ve inceleme alanı içerisinde yer almakta ve Arapça rü’yet (Devellioğlu, 1986, s. 1083) kelimesiyle bağlantılı olup Dîvânu Lugâti’t Türk’te (1992, 18-125-266) görüldüğü üzere Türkçede düş (tüş) ile karşılanmaktadır. Terim uyku sırasında “bilincin ve iradenin denetiminden bütünüyle bağımsız bir biçimde oluşan ruhsal haller” (Cevizli, 2005, s. 561) ya da “bir kimsenin uyku esnasında zihninden geçen hayal dizisi” (Günay, 1999, s. 78) olarak tanımlanabilir. Rüyalar, tarih boyunca gerek fert gerekse toplum hayatının ayrılmaz parçası olarak onları etkisi altına almış, yönlendirmiş ve hayatlarının vazgeçilmez birer bölümü olarak var olmaya devam etmiştir. U. Günay, rüyanın dinler açısından değerine “Psikiyatrinin yarı şuuraltı, yarı şuur üstü dediği ve zaman zaman aradaki dengenin bir diğeri lehine bozulduğu rüyalar, dinler içinde ve eski medeniyetlerde yarı ilahi rüyalar olarak nitelendirilmişlerdir” (Günay, 1999, s. 88) cümlesiyle işaret etmektedir.

İnsanlığın önemli bilgi kaynakları arasında yer alan rüyalar, dinler ve inanç sistemleri içerisinde de önemli bir yere sahip olup bu bağlamda her dinin kendine özgü rüya kabul ve tabirleri mevcuttur. Nitekim ilkel insan için rüya yoluyla gelen bilginin kaynağını koruyucu olarak düşünülen ruhlar oluşturmaktadır. İyi ve kötü olarak ikiye ayrılan rüyalardan iyi olanlar, insanlara yol gösterip rehberlik ederken kötü rüyaların sahiplerini korkuttuğu ve rüyanın ihtiva ettiği kötülükten kurtulmak için çeşitli ritüellere müracaat edilmesi gerektiği tarih boyunca var olan pek çok milletin rüya ile ilgili kabulleri arasında yer almaktadır.

Halk inançları içerisinde de geniş yer işgal eden rüya, basit ve basmakalıp çoğu tabir kitaplarına ve genel kabullere göre yorulsa da obalarda en yaşlı kadın ve erkekler tarafından tabir edilmiş ve hemen daima hayra yorulmuştur. (Yüksel, 1996, s. 51).

Rüya, kişi ve toplum hayatında sahip olduğu etkinlik doğrultusunda başta destanlar, masallar ve halk hikâyeleri olmak üzere pek çok halk anlatısında da önemli yer tutmaktadır. “Masallarda görülen rüyaların anlatımı ve tâbirinde de gerçek hayattaki rüya anlatma ve tâbirinde uygulanan âdetler esastır. Yani toplumun rüya telâkkileri masallarda da çeşitli şekillerde ortaya konmaktadır”. (Yüksel, 1996, s. 42). Rüya motifini, halk hikâyeleri üzerinden değerlendiren İ. Başgöz, “Türk Halk Hikâyelerinde Düş Motifi Zinciri” adını taşıyan makalesinde âşıkların hayatını anlatan halk hikâyelerinin büyük bir bölümünün “düş motifi zinciri” ile başladığını söyler. Bazı farklılıklara rağmen halk hikâyelerin hemen hepsinde tekrarlanan motifi, beşe ayırır:

a. Genç erkek, bazen de kız ve erkek bir Pirin elinden düşlerinde aşk dolusu içerek birbirine âşık olurlar. b. İçkiyi içen oğlanın vücuduna bir ateş düşer, yanar. Kıza sarılmak, onu kucaklamak ister, düşer bayılır, ağzından kan köpük gelerek günlerce baygın yatar. c. Herkes onu deli olmuş sanırken, bir kocakarı bunun aşk hastalığı olduğunu anlar ve başucunda saz çalarak oğlanı uyandırır. Saz sesi kulağına değer değmez genç gözlerini açar. d. Düşte görünen ihtiyar, aşıkın hayat boyu yardımcısı, koruyucusu olur, ve ona bir mahlas verir. e. Bu düş nedeni ile genç, kelimenin her iki anlamı ile âşık olur, yani hem saz çalıp şiir söyler, hem bir güzele sevdalanır. (Başgöz, 1973, s. 73).

Halk hikâyelerinde görülen “düş motifi zinciri”, Şamanların mesleğe giriş törenleri ile de birçok açıdan örtüşmektedir. “Bu motif zincirinin en dikkate değer yanı, mesleğe alıştırma (initiation) törenlerinin bütün nakışlarına sahip olmasıdır. Çile çekme ve zorluklara uğrama, eski kişiliğin sembolik şekilde öldürülmesi ve yeni bir kişi olarak yeni bir adla mesleğe girme diye özetleyebileceğimiz bu törenlerin yapısı, aynen düş motifimizde görülür. Zaten bu düşün fonksiyonu da, genci âşıklık mesleğine sokmaktan başka bir şey değildir”. (Başgöz, 1973, s. 74).

Motif, Şamanizm içerisinde “Şamanlık kişiye miras kalabilir, ama güçlerin aktarımı her zaman bir esrime deneyimi (rüya) yoluyla olur (Eliade, 1999, s. 41) şeklinde değerlendirilmektedir. Rüya, aynı zamanda Şamancıl gücün edinildiğinin de işaretidir. Her türlü Şamancıl sır-ra-erme süresince “ruhları görme” olayının taşıdığı büyük önemin açıklaması şurada yatar: Rüyada ya da uyanırken bir ruh-

veya cin- “görmek” bir anlamda “manevi bir duruma” ulaşılmış, başka deyişle normal sıradan insan durumunun aşılmış olduğunun kesin belirtisidir. (Eliade, 1999, s. 113).

Rüya, Şamanizmin en önemli unsurlarından biridir. Aday, Şamanlık çağrısı almadan önce, öncü işaretlerden biri olarak gelecekte haber veren rüyalar görmeye başlar. Bu aşama, Ak Şaman üzerinde şu şekilde ifade edilir: “Ak Şaman adayının ruhu, önce Yakutların ecdadı olan Elegey İyetsit ile Onogoy Baay Toyon’un memleketinde yaşar. Burada da geleceğe ait rüyalar görür ve özlem dolu, kederli bir zaman geçirir”. (Bayat, 2006, s. 139).

Adayın, gelecekte haber veren rüyalar görmesi sağlanarak gönderilen ön belirtileri, yine rüya yoluyla yapılan çağrı izler. Çünkü seçilen Şaman adayına Şamanlık için çağrı pek çok toplumda rüya aracılığıyla yapılır. “Şamanlık çağrısı ecdat Şaman tarafından kendi soyundan birine, tabii ki yetenekli olana veya soyundan Şaman olmayan bir başkasına rüya vasıtasıyla verilir”. (Bayat, 2006, s. 37).

Araştırmalar rüyaların Şamanın, Şamanlık sanatının gizli sırlarını benimsemesinde de birinci derecede rol oynadığını vurgulamaktadır. Çağrı-seçilme-sırta erme evrelerinden geçerken Şaman olmanın gereklerini önemli ölçüde rüya yoluyla edinen Şaman, sonrasında kendisi de rüya yorarak bu konuda yardımcı istenen, müracaat edilen bir kişi sıfatına bürünmektedir.

Kutup bölgelerinde Şamanın daha çok fizik ötesi güçlerinin tercih edildiği bu doğrultuda Şamanların “gelecekte haber veren Şamanlar, mucize yaratan Şamanlar, rüya tabircisi ve sözle sakinleştirici Şamanlar, küçük Şamanlar, gibi dört kategoride değerlendirildiği (Hultkrantz 2004: 81) tespitler arasındadır. Bu aynı zamanda Şamanın rüya tabircisi olarak da son derece önemli bir fonksiyonu olduğunu göstermektedir.

Rüya, din ve inanç sistemleri içerisinde sahip olduğu yere istinaden ilk çağlardan beri destan, halk hikâyesi, masal gibi halk yaratmalarında da aktardığı farklı mesajlarla sıkça yer almakta ve önem ihtiva etmektedir. Çalışmada bu bilgiler doğrultusunda Balkan Türk Masallarında karşılaşılan rüya motifi, masala yerleştirilme nedeni, içeriği ve işlevleri örnekler üzerinden analiz edilecektir.

2. Masalarda Rüyanın İşlevleri

Rüya, uyku esnasında ortaya çıkan bilinçdışının bir ürünü olarak anlatı temelli mit, hikâye, masal gibi türlerle de benzerlik taşır. M. Saydam bu doğrultuda “masallar, mitler ve rüyalar aynı kumaştan biçilmiştir. Üçü de bilinçdışının ürünüdür” (Saydam, 1997, s. 46) ifadesini kullanmaktadır. Bir başka saptamada ise “rüyalar çok kısa, gerçekmiş gibi durumlar olup hayata paralel yaşanan hikâyeler şeklindedirler. Bu yönüyle rüya metinlerinin masal, hikâye ve roman gibi anlatı esasına dayanan metinlerle de ciddi benzerlikleri vardır” (Sarıkaya, 2016, s. 34) denilmektedir. Rüya motifi, adı anılan anlatılarla olan benzerliğinin yanı sıra sözlü ya da yazılı metinlerde farklı amaçlarla kendine yer bulur. “Rüya Türk halkının şifahi yaratıcılığında önemli bir yere sahiptir. İçinde rüya motifi olmayan masal ve destanlara çok az rastlanır. Folklorumuzu tam manasıyla öğrenmeden edebiyat bilimimizin seviyesini yükselmeye çıkarmak mümkün değildir. Halkın yarattığı masal ve destanlardaki rüya motifi insan ruhunun en önde gelen, en gerekli kısmı

insanın iç dünyasının timsali olarak belirginleşir”. (İşankul, 1997, s. 112). Bu bağlamda masalarda ortaya çıkan rüya motifi, Balkan Türk masalları özelinde aşağıda sıralanan nedenlerle masala dâhil olmaktadır.

a- Kahramana Hazinesinin Yerinin Bildirildiği Rüyalarda

Oduncu ile Kurt (Kúnos, 1975, s. 245-348) adını taşıyan ve I. Kúnos tarafından derlenen masalda, dağdan odun kesip satarak geçimini sağlayan adam, bu esnada sürüdeki bir koyunun kuyuya kör bir kurdun nasibi olarak düştüğüne tanık olur ve o andan itibaren işi bırakıp evde kısmetini beklemeye başlar. Çalışmamasına kızan karısına da “-Karıcığım, demiş. Bugün bir kurt gördüm, kısmeti ayağına geldi. Bu hayvanı düşünen, elbet beni de düşünür. Ben artık şuradan şuraya adım bile atmam” (Kúnos, 1975, s. 246) diyerek durumu izah eder. Masalda kahramanın beklediği bilgi kendisine rüya yoluyla ve bir derviş aracılığıyla iletilir. “Bir gün geçmiş, iki gün geçmiş, fakir adamın nasibi ayağına gelmemiş. Üçüncü gün, gece yarısına doğru bir derviş rüyasına girerek “Şu dağın tepesinde geniş bir düzlük var, burada bir küp altın gömülüdür. Git, onu bul da al!” demiş”. (Kúnos, 1975, s. 246). Anlatıda bilgiyi iletenin dini-tasavvufi nitelik taşıyan bir derviş olması tesadüf değildir. Oduncunun “bu hayvanı düşünen, elbet beni de düşünür” şeklinde ifade ettiği üzere Tanrısal bir beklentinin ileticisinin de yine dini-tasavvufi mahiyeti olan bir şahıs olmasını gerekli kılmaktadır. Oduncunun dilediği nasip, kendisine rüya yoluyla ve özel bir şahıs tarafından yeri ve cinsi belirtilerek haber verilmektedir. Oduncunun yerine konuşmayı duyan komşusu adı geçen yeri kazıp küpü bulsa da içinden altın yerine yılan çıkınca küp kırıkları ve yılanları oduncunun bacasından atar. Küpün içindekiler bu esnada tekrar altına dönüşür. Bu olay, halk arasında yaygın olan “kimsenin nasibine engel olunamayacağı” görüşüne bir göndermedir. Masal dünyasında ise “rüya satmak” diye adlandırılan durum cereyan etmediği sürece kimsenin bir başkasının rüyasına sahip olamayacağı anlamına gelmektedir.

Maciya Üzüğü (Hafız, 1985, s. 214-215) isimli Kosova anlatmasında “Bir façir çüyli varimiş. O çok façir imiş. Bir gece ruyasında bir ahabından duyar temiz sözler. O ahabı der: -Çit filan daga orda en büyük agaci çes, nafakan çıkar” (Hafız, 1985, s. 214) sözleri ile yine zor durumda olan bir şahsın rüya yoluyla refaha kavuşması konu edilmektedir. Masalda, fakir köylünün rüyasına giren ahabı ona büyük ağacı kesmesini oradan nafakasının çıkacağını bildirir. Ağaçtan bir karga ve bir yüzük çıkar. Karga (çafka) aniden büyür ve yüzüğün tek bir dilek dilenecek sihirli bir nesne olduğunu söyler. Masalda kuşun aniden büyümesi ve sihirli yüzük, fakir şahsın tanıdığıının da sıradan biri olmadığıın göstergesi olmakla birlikte anlaticı “ahbab” diyerek durumu sıradanlaştırmıştır. Yolda sihirli yüzük bir kuyumcu tarafından sahtesi ile değiştirilmek suretiyle çalınır. Kuyumcu yüzükten odasını altınla doldurması isteğinde bulunur ve altın yağmurunda kalarak ölür. Bu, bir kez daha kahramana rüya yoluyla verilen herhangi bir şeyin onun dışında birine nasip olmayacağıın göstergesidir. Adam ölene kadar yüzüğünün sahte olduğunu öğrenmez çünkü asla yüzükten dilekte bulunmaz hayatını kendisi kazanır ve yüzükle gömülür.

Zengin Adam ve Fakir Kız (Nemeth, 1996, s. 160-161) masalında arabacı, sokakta bulunduğu kız evine götürür ve oğlu ile evlendirir. “Bir gece kızın rüyasına

girir: bu evde iki qazan mal var. inanmaz qız. Daha bir gece ruyasında derler kıza: “saba’yliyin aç qızım orasını, al, bu mal senin-dir”. Sabahlen qıs qalqar. “dur, gideyim, baqayım” der. Aça, baqsa gıs, altın doli. Qorqar qıs, alır iki-uç auç, gene qapar”. (Nemeth, 1996, s. 161). Kimsesiz kıza, rüya vasıtasıyla gelin olduğu evde iki kazan altının haberi verilir ve hepsinin kendisine ait olduğu bildirilir. Ancak rüyada kıza hazinenin kim tarafından haber verildiğinden bahsedilmemektedir. Kız rüyada işaret edilen yerde altınları bulur gelin olarak evdeki itibarı ve ev halkının refah düzeyi artar.

Adı geçen anlatmalarda kahramanların ortak özellikleri geçim sıkıntısı çeken, fakir insanlar olmalarıdır. İçine düştükleri durum, onların bilinçaltındaki isteklerinin rüya yoluyla ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu rüyalar, kişinin içinde bulunduğu durumdan kaynaklanan, ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan ve dini açıdan nefsanî rüyalar (Paçacı, 2016, s. 110) olarak adlandırılan guruptandır. Rüya burada devreye girerek hazineyi bulma yolunda kahramana rehberlik eder. Ayrıca rüya bu masallarda, masalın en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Bu çerçevede masalı, rüyadan öncesi ve sonrası diye ikiye ayırmak mümkündür.

b-Tehlikenin Haber Verildiği Rüyalar

Cenç Padişa (Hafız, 1985, s. 235-237) isimli Kosova’dan derlenen masal rüya ile başlamakta ve anlatıcı korkunç diyerek rüyanın kötü rüyalar gurubundan olduğunu açıkça belirtmektedir: “Bu cene padişa da evine dünmiş. O cece da çok korkonç bir ruya cürmiş. Cürmiş çi nasıl evi yanay, hem içinde karışı hem içi çocogi kolomoç cibi nasıl yanay. Lom ter içinde oyanmış”. (Hafız, 1985, s. 236). Genç padişahın rüyası, yakın gelecekte başına gelecek kötü olaylardan haber vermekte olup sabah itibarıyla ruyasında gördüğü her şey tek tek meydana gelmeye başlamaktadır. Padişah ruyasında gördüğü gibi sarayı yanarken karısı ile çocuklarını kurtarır ancak sonrasında karısı kaçırılır, çocuklarını da yabani bir hayvana ve suya kaptırır. Masalda kahramana rüya yoluyla ertesi gün olacaklar bildirilse de onun olacakları engellemesi ya da tersine çevirmesi mümkün değildir. Bu nedenle kaderine razı olur, tek başına kalır ve yoluna devam eder.

Genç padişah yürüyerek bir şehre ulaşır. Bu aşamada masalda ikinci kez rüya motifi devreye girmektedir. Padişahın ulaştığı şehir, Uğursuzlar memleketi diye bilinen bir yer olup oraya padişah olan sadece üç gün yaşamaktadır. Yine padişahları ölen şehrin insanlarından biri bir rüya görür ve rüyada bildirildiği gibi ertesi gün şehre ilk gelen olması sıfatıyla Genç padişahı şehirlerine padişah yaparlar. “O cece uyukusunda rüya cürmiş çi yarın ilk celen müsafir lazım padişa olson. Üle da yapmışlar. Bu cenc padişa çok cüzel bi padişa olmuş”. (Hafız, 1985, s. 236). Anlatmada bir rüya ile her şeyini kaybeden Genç padişah, ikinci rüya ile kaybettiği her şeyi tekrar kazanmaktadır. Tam olarak kim tarafından görüldüğü belirtilmeyen ikinci rüya, yakın gelecekte haber veren iyi rüyalar gurubundan olup masal dünyasının düalizmi burada devreye girmekte anlatmada kötü rüya-iyi rüya, felaket-saadet yan yana işlenmektedir.

c-Beklentilerin Gerçekleşeceğini Haber Veren Rüyalar

Arız Man Kamber (Ekrem ve Hilmiye, 1985, s. 128- 134) masalında elma ağacının altında uyuyan adam rüyasında bir ihtiyar görür. İhtiyar, adama verdiği elmalarla çocuk sahibi olma isteğinin gerçekleşeceğini müjdelere, kahraman rüyanın etkisinde uyanır ve ihtiyarın dediklerini yapmaya başlar böylece ihtiyarın rüyada dedikleri de harfiyen gerçekleşir. “Adam bir gün bahçesindeki elma ağacı altında yatar, uykuya dalır. Rüya görür. Rüyasında, ona bir ihtiyar gelir, elma ağacından iki elma koparır, adama uzatır ve “Bu elmanın birini ayıklayacaksın, içini karına yedireceksin, kabuklarını da ahırdaki kısırağa yedireceksin, diğer elmayı da kendin yiyeceksin, böylece bir evlada kavuşacaksınız!” der (Ekrem ve Hilmiye, 1985, s. 133). Anlatmada yıllarca çocuk sahibi olamayan masal kahramanının imdadına rüyasına giren bir ihtiyar yetişir. Bu gelenekte rüyaların yaşlı kadın ya da erkekler tarafından tabir edilmesinin masal dünyasında yorumu olarak düşünülebilir. İhtiyar masalda geleceğin habercisi ve müjdecisidir.

Üç Kardeş Altın Elma ve Devin Kaçırıldığı Üç Kız (Taceman, 1998, s. 727-730) adlı Bulgaristan anlatmasında, devin arkasından yeraltına inen masal kahramanı yeryüzüne çıkmak için çareler araştırır. “Çocuk kendi dünyasına dönebilmek için oraya başvurmuş, buraya başvurmuş. Kendisine yardım edebilecek hiç kimseyi bulamamış. Akşam olmuş. Bir camiye gitmiş. Yatsı namazından sonra gidecek yeri olmadığından, burada dua etmeye devam etmiş. Bir aralık duvara dayanıp uyumuş. Rüyasında bir ihtiyar ona “Çabuk kalk. Yola çık. Ormanın filan yerinde yüksek bir sivri kaya var. Orada bir akbabanın yavrularını yılan yiyecek yetiş onları kurtar”. (Taceman, 1998, s. 729). Zor durumda olan kahramanın imdadına rüya vasıtasıyla bir ihtiyar yetişir ve ona rüyada yılanın yemek üzere olduğu akbabanın yavrularını kurtarmasını söyleyerek aslında kahramanın dolaylı olarak derdinin çaresini de söylemektedir. Zira akbaba bu iyiliği karşılığında onu yeryüzüne çıkarır.

Cinayetlerin En Büyüğü veya Bir Katilin Adaleti (Taceman, 1998, 752-753) anlatmada ölmek üzere olan kadın, ölüm döşeğinde hayırsız oğluna Allah tarafında kötülüklerinin affedilmesi için yapması gerekenlerin kendisine rüyada malum olduğunu söyler. (Anne): -Oğlum, sen rahat ol, ben olacağın rüyasını gördüm. Sen, şu bizim Dört Yol ağzındaki tarlaya bir sıra yemiş ek, bir sıra kazık dik. Ağaçlar yemiş vermeye başladıktan sonra, gelen geçen yolcuya hiç karşılıksız yemiş yidir. Hayırın kabul edildiğinde, fidanların arasına diktiğin o kazıklar birer birer, yeşerecekler (Taceman, 1998, s. 752) diyerek oğluna günahlarından kurtulması için yapması gereken şeyleri, rüya yoluyla kendisine bildirilenleri aktarır.

Rüya insanoğlunun istek ve hayallerinin ortaya çıktığı bir boyuttur. Her üç masalda da vurgulandığı gibi günlük hayatta çözülemeyen sorunlar rüya vasıtasıyla çözülebilir. Rüyalar bu açıdan çok çeşitli ve doğrudan mesajlar içermektedir.

d-Gelecekte Olacakların Bildirildiği Rüyalar

Süpürgecinin Kızı (Nemeth, 1996, s. 140-142) masalında kız ninesine rüyasını anlatır. “...ben aqşa'm bir ruya gördüm.” “hayır-dır gızım”. “bir ferece giydim ruyamda, bir zengin insan giydirdi, so'ra galdi bir çingene qarisi, soydi ferecemi, aldi.” “qızım peşin gülecece, so'ra aqlamayasın.” Çiqup gider ninesi

pazara...”. (Nemeth, 1996, s. 140). Anlatmada görülen rüyanın yorucusu, yaşlı bir kadındır. Zira rüyada olacaklar, genellikle sembollerle ve dolaylı yoldan ifade edildiği için onu yoracak bilgi ve tecrübeye sahip bir insana ihtiyaç hâsıl olmaktadır. Yaşlı kadın “hayır olsun” dedikten sonra torununun rüyasını önce “gülecek sonra ağlayacaksın” diye yorar. Hemen arkasından kızı, sokaktan geçen bey oğlu görüp beğenir ve evlilik nişanları verir. Bu nenenin bahsettiği rüyanın “güleceksin” bölümüdür. Sonra beyin ablası gelip sözü bozar, bu da kadının “ağlayacaksın” dediği kısımdır. Masalda rüyanın yorulduğu şekliyle gerçek hayata yansıdığı gözlenmektedir.

Kul Padişa (Mahmut, 1991, s. 75-86) ismini taşıyan masalda “-Ulı, bir sirli tiş kördim bo gece, aceba manası ne eken ya? Diy. Bala aya: -Ey, satuwancı, men saga tişin ne ekenin aytarman ama saga bek könilsiz bolır, darılma! -Tişinnin manasın aytacakman ama, darılma. Yakut degen bir padişa bar, sen onı bek aruw tanıysın. Onın da on yedi yaşlı bir ulı bar eken. Şo cigit Deniz Padişasının kızın alacak. Toyları bolacak. Şo toyda men senin başını kesecekmen. Ana, senin körge tişinnin manası. Satuwancı korkıp tüşe, ne etmesin bilimiy. Bayga aya” (Mahmut, 1991, s. 77) genç bir rüya yorucusu konu edilmektedir. On altı yaşına kadar dilsiz olan masal kahramanı bu yaştan sonra rüya yorarak hayatına devam etmektedir.

Kral Kızı Masalı (Piličkova, 1997, s. 45-48) Makedonya anlatmasında “bir varımış bir yogımış. Bir zaman bir adamın bir çocuy varımış. Bu çocuk rüyasında görüy bir tarafında ay, bir tarafında güneş. Kalkay sabayle, babasına, anasına söyley: -Baba, uykimda bir rüya gördüm. “Hayır olsun.”dememiş babası. Çocuk da divermemiş ruyasını babasına. Çocuk gücemiş” (Piličkova, 1997, s. 45) yorulması gereken bir rüya söz konusudur. Çocuk, rüyayı yorması için babasına müracaat etmek ister fakat gelenekte rüyayı karşı tarafa nakletmek için gerekli olan “hayır olsun” sözü babası tarafında söylenmeyince küser ve rüyasını ifşa etmez. Masalın sonuna kadar da rüyadan bir daha bahsedilmez ve rüya kimse tarafından yorulmaz. Anlatmanın sonunda masal kahramanı, iki karısına rüyasını anlattığında kral ve padişahın kızı rüyada kendilerinde bahsedildiğini söyleyerek rüyayı yorarlar: Çocuk “kızlara söyley: -Ruyamda bişey gördüm. -Hayır olsun, demiş ikisi da. Ne gördün? -Bir tarafımda güneş, bir tarafımda ay. Kralın kızı demiş: -Tamam, biz güneşe tapayız. Padişahın kızı, gene demiş: -Tamam. Biz aya tapayız. Demek ki, çocuk iki karısını görmüş rüyasında”. (Piličkova, 1997, s. 48). Bu çerçeveden bakıldığında masalda kahramanın rüyasını, gelecekte haber veren rüyalar arasında değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Rüyanın yorulması için masalarda da geleneğe uygun olarak yaşlı kadın ve erkekler tercih edilmekte ve rüyanın anlatılması ya da yorulması sırasında geleneksel uygulamalara riayet edilmesi gerekmekte ve beklenmektedir.

e-Haberleşme Aracı Olarak Kullanılan Rüyalar

Dedenin Kahraman Çocukları (Taceman, 1998, s. 723-726) masalında rüya farklı bir şekilde iş görmekte bir haberleşme aracı olarak kullanılmaktadır. Dede Aliş ile Memiş adlı torunlarına yola çıkarlarken nasihat eder. “-Şimdi ayrılırken size şunu söyleyeceğim. Ne zaman Aliş, senin silahın patlamazsa, Memişi tehlikede bileceksin. Ne zaman Memiş, senin kılıcın paslanmaya, küf tutmaya başlarsa, Alişi tehlikede bileceksin. Beni görmek istediğinizde, her zaman rüyanızda

görebileceksiniz”. (Taceman, 1998, s. 724). Anlatmada sahip olduğu bilici özelliği vurgulanan dede, torunları ile her istediği zaman rüya yoluyla iletişim kurmakta kendisinden ne kadar uzakta olurlarsa olsunlar onlarla rüyalarına girerek konuşmaktadır.

3. Sonuç

Türk halk yaratmalarının hemen hepsinde efsanelerde, menkıbelerde, destanlarda, halk hikâyelerinde, masalarda, âşıklık geleneğinde vb. pek çok alanda rüya, önemli bir yere sahiptir. Rüya yaşantı istek ve hayallerin, semboller vasıtasıyla ortaya çıktığı farklı bir boyuttur.

Rüyaların bir kısmı geçmişte, bir kısmı gündelik hayatta yaşananlarla ilgilidir, bir kısmı da gelecekte gerçekleşecek olaylar hakkındadır. Rüyaları, bilgi sahibi kişilerin tabir etmesi gerekmektedir.

Birçok Türk destanında Şamanlar, kahramanın ya da hanın rüyalarını yordurmak için her durumda yanlarında taşıdıkları kişiler olarak öne çıkmaktadır. Halk hikâyelerinde aşığa, âşıklık yetisi rüyada görülen pir tarafından veriler. Masalarda da kahramanlar, rüyalarında geleceği görür, olacakları bu sayede önceden bilirler.

Masalarda, “uyku görmek, rüya görmek” şeklinde geçen, “hayır olsun” denmediği için kahramanın zor durumda kalmak pahasına yine de anlatmadığı ya da “gündüz niyetine” denilerek anlatılan, verilecek cevap için rüyaya yatılan, satılan ya da satın alınan, bazen üst üste üç gün aynı şekilde görülen ya da farklı şeylerin, farklı şekilde anlamlandırıldığı rüyalar, bir hayli fazladır.

Masalarda işlenen, kahramanın isteyerek belli bir şeyi görmek için uykuya daldığı ya da belli bir amacı olmaksızın gördüğü rüyalar, genelde gerçekçi ve gelecekte haber verir cinstendir. Anlatmalarda rüya, kahramanların gelecekları hakkında somut bilgiler içermektedir. Masal kahramanları ne zaman öleceklerini, nasıl çocuk sahibi olacakları, başlarına gelecek felaketi, kendilerinden gizlenenleri hep rüya yoluyla öğrenirler. Bu nedenle olmalıdır, masal kahramanı rüyada gördüğü şeyin peşinden gitmekte asla tereddüt etmez. Bazen padişahlar, rüyalarının tahmin edilmesini ister, bazen de kahraman istediği zaman istediği kişinin rüyasına girme gücüne sahiptir.

Masal kahramanlarının hemen hepsi son derece gerçek ve gelecekte haber veren, yol gösteren rüyalar görmekte ya da görülen rüyaları yormakta yeteneklidirler. Hatta rüya, Şamanın sırta erme sürecinin nasıl önemli bir parçası, gizli bilgiyi elde etme yollarından biri ise masal kahramanın hayatının da çok önemli bir parçası olup kahraman yapacaklarını, başına gelecekları ve bunlardan korunma yollarını rüyalar sayesinde öğrenmektedir.

Kaynakça

- Başgöz, İlhan (1973). “Türk Halk Hikâyelerinde Düş Motifi Zinciri”, *Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, S. 2, s.71- 86.
- Bayat, Fuzuli (2006). *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Cevizci, Ahmet (2005). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Devellioğlu, Ferit (1986). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Ekrem Mehmet Ali- Mehmet Ali Hilmiye (1985). *Tepegöz/ Dobruca Masalları*. Bükreş: Kriteron Kitabevi.

- Eliade, Mircea (1999). *Şamanizm* (Çev: İsmet Birkan). Ankara: İmge Kitabevi.
- Günay, Umay (1999). *Türkiye’de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hafız, Nimetullah (1985). *Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri*, Priştine.
- Hultkrantz, A. (2004) [1978]. “Şamanizmin Çevresel ve Olgusal Yönleri” (Çev: Osman Abdurrezzak), *Hacı Bektaş Veli Dergisi*, S. 29, s. 75- 88.
- İşankul, Cabbar (1997). “Özbekistan Folklorunda Rüya Motifi”, (Aktaran: Selami Fedakâr), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 4, s. 109-115.
- Kaşgarlı Mahmûd (1999). *Divanü Lugati’t-Türk Tercümesi* III. C, (Çev. Besim Atalay), Ankara: TDK Yayınları.
- Kúnos, Ignas (1975). *Adakale Türk Masalları*, (Çev: Necmi Seren), İstanbul: Baha Matbaası.
- Nemeth, Gyula (1996). *Vidin Türkleri* (Çev: Abdurrahman Güzel), İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Paçacı, İbrahim (2016). “Rüyâ’nın Delil Değeri ve İstihâre”, *Dini Araştırmalar*, S. 48, s. 103-128.
- Piliçkova, Sevim (1997). *Makedonya Cumhuriyetinde Türk Halkı Arasında Söylenen Gerçekçi, Masallar II. Bölüm*, Üsküp: İnstitutza Folklor Marko Çepenkov.
- Sarıkaya, Erdem (2016). “Eski Türk Edebiyatında İlk Edebî Rüya: Odgurmuş’ın Rüyası”, *İ. Ü. Türkiyat Mecmuası*, C: 26/2, s. 345-370.
- Saydam, M. Bilgin (1997). *Delî Dumrul Bilinci*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Taceman, Ahmet, (1998). *Halk Edebiyatı Verileri Zemininde Türk Kimliği II*. Niğde: Niğde Üniversitesi Yayınları.
- Yüksel, H. Avni (1996). *Türk- İslam Tasavvuf Geleneğinde Rüya*. İstanbul: MEB Yayınları.

Kadrije Turkan

The Function of Dream in Balkan Turkish Folktales

Abstract: Dream, as a complex phenomenon has an important place in the life of individual and society. Resolution endeavour of the meanings which are included by dreams has been attracted human being's interest since the preliminary periods of history as based on written documents. Dreams, the first time in the history of mankind thought the world today is one of the oldest concepts. Dreams as one of the elements of culture and civilization corporate formations, has become an important instrument for artists still in time to the mysterious structure and properties. Therefore, it is seen that epic era of dreams since the yield is used as narrative elements.

It was understood that dreams were acknowledged as the prophecy means. Because it could be guided regarding the future. Ancient civilizations tried to find some clues about the future from their gods in their dreams. When they saw bad dreams, they commonly accepted it as a bad future. We have the same perception about this, nowadays.

Man have been curious about dream and its content in the historical period. This curiosity has been spreading to literary works, especially verbal prose. In this study, it is investigated which reflected folktales of dream understanding by means of the established examples from the compiled folktales from the Turks living in Adakale, Bulgaria, Kosovo and Macedonia in the Balkans.

Keywords: *Folktale, Balkan, dream, symbol, subconscious.*

